

Strategische beleidsagenda
VH educatieve sector 2019-2024

Samen toekomstbestendige leraren opleiden

Voorwoord

Leraren oefenen een prachtig beroep uit. Een beroep om trots op te zijn. Leraren verdienen erkenning vanuit de samenleving, perspectief op de eigen toekomst en betere carrièremogelijkheden. Deze uitgangspunten vormen een belangrijke basis voor deze strategische agenda. De agenda omvat 3 kernambities waar de komende jaren aan wordt gewerkt door de educatieve sector. Dat doen we samen: wij als opleidende hogescholen voor het beroep van leraar samen met de basis- en middelbare scholen waarvoor wij opleiden.

We werken aan meer differentiatie en specialisatie, waardoor een leraar meer mogelijkheden heeft en we meer onderwijs op maat kunnen aanbieden. We flexibiliseren de lerarenopleidingen en bieden maatwerk aan leraren in opleiding én zittende leraren.

Er is meer ruimte te vinden binnen ons huidige systeem van opleiden. Het klassieke model van studenteninstroom, een opleiding volgen en dan voor de klas is niet meer toekomstbestendig. We kunnen nu al niet meer aan de toenemende vraag naar leraren voldoen. En ook de vervangingsvraag wordt steeds groter. We willen dat er meer studenten instromen en zullen het op dit moment moeten hebben van zij-instromers en mensen die in deeltijd hun bevoegdheid willen halen. Daarvoor gaan we samen met de werkgevers aan de slag. En uiteraard werken we samen aan het imago van de leraar als een van de mooiste beroepen die er bestaan.

Daarnaast werken we nadrukkelijk aan vernieuwing; anders opleiden met een andere inhoud en werkverdeling. Zou een docent op de middelbare school ook in andere vakken les mogen geven? Dat zijn de vraagstukken waaraan we gaan werken.

Er staat ons een uitdagende opdracht voor deze prachtige sector. Een sector waar met passie en ambitie gewerkt wordt aan de kwaliteit van onze opleidingen en aan nog meer ruimte en flexibiliteit.

Nienke Meijer

Lid bestuur Vereniging Hogescholen en Voorzitter Stuurgroep
lerarenopleidingen

Inhoud

Inleiding	7
Kernambities	
1 We ontwikkelen een toekomstbestendig bevoegdheden- en opleidingsstelsel passend bij de behoefte vanuit het werkveld	13
2 We flexibiliseren onze opleidingen en bieden maatwerk aan leraren in opleiding én zittende leraren	21
3 We zetten in op samen opleiden en professionaliseren als norm	25
Uitgangspunten	
4 We stimuleren de verbinding tussen onderwijs en onderzoek om bij te dragen aan innovatie in het onderwijs	29
5 We werken in netwerken intensief samen met het werkveld en universitaire lerarenopleidingen in het opleiden en professionaliseren van de leraar	33
6 We dragen in al onze activiteiten zorg voor kwaliteit van de (potentiële) leraar en de ontwikkeling van de daarvoor noodzakelijke opleidingstrajecten	37

Inleiding

Onze hbo-opleidingen in de educatieve sector staan voor de hoogste kwaliteit van opleiden en onderzoeken en voor een sterke positie van de lerarenopleider, de leraar en andersoortige onderwijsprofessionals. In de educatieve sector van het hbo studeren meer dan 55.000 studenten aan pabo's, eerstegraads- en tweedegraads lerarenopleidingen, opleidingen voor kunstvakdocenten, Academies voor Lichamelijke Opvoeding (ALO's) en overige educatieve master- en ad-opleidingen. De afgestudeerden uit de educatieve sector van het hbo zijn te vinden in een breed werkveld: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs, mbo, maar ook in bijvoorbeeld integrale kindcentra (IKC). Leraren behoren voor kinderen en jongeren tot de groep belangrijkste personen in een bepaalde periode van hun leven. Dat maakt het een betekenisvol beroep: de leraar vervult niet alleen een rol als docent, inhoudelijk expert of pedagoog/coach, maar heeft ook een rol op het gebied van bijvoorbeeld innovatie en onderzoek en als begeleider van potentiële nieuwe leraren of startende leraren¹.

Op dit moment staan we voor een grote maatschappelijke uitdaging: de lerarentekorten in het onderwijs zijn groot en worden steeds groter. De huidige instroom in lerarenopleidingen is te klein om die tekorten op te vangen. Het imago van de leraar staat onder druk, de werkdruk wordt als hoog ervaren en leraren ervaren vaak te weinig ontwikkelperspectieven.

De educatieve sector is dus volop in ontwikkeling en dat vraagt gezamenlijke ambities om meer én kwalitatief sterke, toekomstbestendige leraren op te leiden. Hierbij anticiperen we op de ambities die in de kamerbrief 'Naar een aantrekkelijke onderwijsarbeidsmarkt'² zijn uitgesproken als reactie op het advies van de Onderwijsraad 'Ruim baan voor leraren'³. We zien dat het beroep aan het veranderen is door de ontwikkelingen in de samenleving en de scholen.

1 Snoek, M., de Wit, B., Dengerink, J., van Eldik, S., van der Wolk, W., & Wirtz, N. (2017). Een beroepsbeeld voor de leraar: over ontwikkelrichtingen en groei van leraren in het onderwijs. Geraadpleegd van <https://www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/>

2 Van Engelshoven, I.K. & Slob, A. (2019, 2 juli). Naar een aantrekkelijke onderwijsarbeidsmarkt [kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/02/kamerbrief-over-het-aantrekkelijker-maken-om-te-werken-in-het-onderwijs>

3 Onderwijsraad (2018). Advies: Ruim baan voor leraren, een nieuw perspectief op het leraarschap. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2018/ruim-baan-voor-leraren/item7699>

Er wordt steeds meer diversiteit verwacht als het gaat om onderwijs-professionals in verschillende schoolcontexten. Daar moeten we de leraren van de toekomst zo goed mogelijk op voorbereiden.

Samen meer toekomstbestendige leraren opleiden

Als hbo-lerarenopleidingen staan we voor het opleiden van de leraren van de toekomst. Dit doen we in nauwe samenwerking met onze partners in het werkveld. We leiden samen leraren op die in het onderwijsveld van nu én de toekomst lerenden op allerlei manieren kunnen begeleiden in hun ontwikkeling.

Om het lerarentekort tegen te gaan willen we meer leraren opleiden, in onze voltijds en deeltijds opleidingen en in zij-instroomroutes. We geven vervolg aan reeds lopende initiatieven, zoals de regionale aanpakken lerarentekort waarin lerarenopleidingen en scholen samen een regionale aanpak ontwikkelen, maar ook aan de verdere flexibilisering van deeltijdopleidingen en het stimuleren van de toename van zij-instromers in het onderwijs. Samen met onze partners vergroten we de ontwikkelperspectieven voor leraren en het imago van het beroep. Hierbij streven we naar duurzame initiatieven, die ook voor de langere termijn effect hebben. Een flexibeler stelsel gaat hier zeker bij helpen.

We zien ook dat het beroep van leraar (en andere onderwijsprofessionals) in ontwikkeling is, mede door alle ontwikkelingen in de maatschappij en in de scholen. Het beroep van leraar is dynamisch; het vraagt van leraren om continu mee te bewegen en zich te blijven ontwikkelen op zowel pedagogisch, (vak)didactisch als vakinhoudelijk gebied. Een professionele, reflectieve en onderzoekende houding van de leraar is hierbij noodzakelijk. De toenemende diversiteit in onderwijsconcepten (denk bijvoorbeeld aan montessori of Agora) en de veranderende inrichting en organisatie van scholen (denk bijvoorbeeld aan tienerscholen of integrale kindcentra) vragen ook een grotere diversiteit aan leraren. Er is zowel behoefte aan vakexperts, als aan sterke pedagogen en (didactische) coaches. De verschillende typen leraren of onderwijs-professionals dragen in een onderwijsteam steeds meer gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor een groep lerenden. Met deze ontwikkelingen veranderen de eisen die aan leraren of andere onderwijsprofessionals gesteld worden. Er zijn in de toekomst mogelijk andere én meer verschillende typen

Leven-lang-ontwikkelen

onderwijsprofessionals nodig. Samen met het werkveld waarvoor we opleiden moet duidelijk worden wat we precies van deze onderwijsprofessionals verwachten in elke sector. Wat is de gemeenschappelijke basis? Waarin kunnen zij verschillen? Dit vraagt sterk partnerschap tussen lerarenopleidingen, scholen in het po, vo en mbo en andere relevante sectoren.

Het opleiden van toekomstbestendige leraren en andere onderwijsprofessionals vraagt dus ook iets anders van de opleidingen binnen de educatieve sector, zowel in de initiële opleiding als in de professionalisering. Partnerschap is een heel belangrijk uitgangspunt. Het samen opleiden en professionaliseren staat centraal en we stimuleren gezamenlijk het leven-lang-ontwikkelen.

Het advies van de Onderwijsraad 'Ruim baan voor leraren'⁴ en de beleidsreactie daarop in de kamerbrief 'Naar een aantrekkelijke onderwijsarbeidsmarkt'⁵ geven een krachtige impuls aan de samenwerking tussen de verschillende onderwijssectoren, de mobiliteit van onderwijsprofessionals tussen de onderwijssectoren en de ontwikkelperspectieven van leraren. Het beroepsbeeld van de leraar in het vo⁶ en het beroepsbeeld van de mbo-docent⁷ vormen hierop een goede aanvulling om het gesprek hierover verder te voeren. Ook voor het primair onderwijs is een beroepsbeeld van de leraar in ontwikkeling. Daarnaast zien we veranderingen en nieuwe impulsen met betrekking tot de inhoud van het onderwijs. Curriculum.nu werkt aan nieuwe bouwstenen voor het funderend onderwijs, waarin o.a. digitale geletterdheid wordt geïntegreerd. De bedoeling is dat de nieuwe bouwstenen leiden tot de benodigde vernieuwing van het primair en voortgezet onderwijs: het niveau van het funderend onderwijs is nog op peil, maar moet dat ook blijven en tegelijkertijd moet het curriculum aangesloten zijn op recente maatschappelijke ontwikkelingen⁸.

4 Onderwijsraad (2018). Advies: Ruim baan voor leraren, een nieuw perspectief op het leraarschap.

5 Van Engelshoven, I.K. & Slob, A. (2019, 2 juli). Naar een aantrekkelijke onderwijsarbeidsmarkt [kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/02/kamerbrief-over-het-aantrekkelijker-maken-om-te-werken-in-het-onderwijs>

6 Snoek, M., de Wit, B., Dengerink, J., van Eldik, S., van der Wolk, W., & Wirtz, N. (2017). Een beroepsbeeld voor de leraar: over ontwikkelrichtingen en groei van leraren in het onderwijs. Geraadpleegd van <https://www.beroepsbeeldvoordeleraar.nl/>

7 Held, M., Medendorp, L., & Snoek, M. (Eds.) (2019). *Beroepsbeeld mbo docent: ontwikkeling van starter tot expert: handvat voor professionele ontwikkeling*. (versie maart 2019 ed.) BVMBO. Geraadpleegd op: <https://www.mboraad.nl/publicaties/beroepsbeeld-mbo-docent>

8 Inspectie van het Onderwijs: Onderwijsverslag, de Staat van het Onderwijs, 2018. Geraadpleegd op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/11/rapport-de-staat-van-het-onderwijs>

Professionals voor morgen

Strategische agenda

Vereniging Hogescholen 2019 - 2023

Met deze strategische beleidsagenda voor de educatieve sector geven we ook verdere inkleuring aan de strategische agenda van de Vereniging Hogescholen 'Professionals voor morgen'. Naast studentsucces is het inspelen op de arbeidsmarkt een belangrijk thema waar we ook in deze agenda stevig op in willen zetten door samenwerking met onze (werkveld)partners verder te intensiveren. Het samenwerken met de beroepspraktijk en continue verbinding met de omgeving staat centraal in onze ambities, onder andere in de aanpak van maatschappelijke vraagstukken (denk aan bijvoorbeeld het bevoegdheidensysteem, lerarentekort en leven-lang-ontwikkelen).

Waar gaan we voor?

Tegen de achtergrond van alle genoemde ontwikkelingen en uitdagingen hebben we onszelf drie ambities gesteld om in gezamenlijkheid te realiseren de komende jaren. Deze drie ambities vormen de kern van onze agenda. Ze richten zich op wat we concreet willen bereiken de komende jaren. Daarnaast werken we vanuit drie uitgangspunten die gericht zijn op hoe we willen werken met elkaar en de kwaliteit van het onderwijs willen borgen. In de hierop volgende hoofdstukken lichten we de ambities en uitgangspunten uitgebreider toe en schetsen we de actielijnen voor komende jaren.

Samen meer toekomstbestendige leraren opleiden

Kernambities

Gericht op *wat* we concreet willen bereiken

Kernambitie 1 Toekomstbestendig stelsel

We ontwikkelen een toekomstbestendig bevoegdheids- en opleidingsstelsel passend bij de maatschappelijke behoefte en de behoefte vanuit het werkveld.

Kernambitie 2 Flexibilisering en maatwerk

We flexibiliseren onze opleidingen en bieden maatwerk aan leraren in opleiding én zittende leraren.

Kernambitie 3 Samen opleiden en professionaliseren

We zetten in op samen opleiden en professionaliseren als norm.

Uitgangspunten

Gericht op *hoe* we werken

Uitgangspunt 1

Verbinding onderwijs en onderzoek

We stimuleren de verbinding tussen onderwijs en onderzoek om bij te dragen aan innovatie in het onderwijs.

Uitgangspunt 2

Samenwerking in netwerken

We werken in netwerken intensief samen met het werkveld en universitaire lerarenopleidingen in het opleiden en professionaliseren van leraren.

Uitgangspunt 3

Kwaliteitsborging en -ontwikkeling

We dragen in al onze activiteiten zorg voor kwaliteit en ontwikkeling van de opleidingen.

1 We ontwikkelen een toekomstbestendig bevoegdheids- en opleidingsstelsel passend bij de behoefte vanuit het werkveld

De kwaliteit van leraren wordt geborgd door middel van ons bevoegdheidsstelsel waaraan voor elke specifieke sector eisen aan bekwaamheid worden gesteld. De landelijke bekwaamheidseisen worden aangevuld met vakspecifieke eisen en eisen t.a.v. professionele ontwikkeling. Het huidige bevoegdheidsstelsel (en bijbehorende opleidingsstelsel) sluit onvoldoende aan op de dynamiek in de verschillende onderwijssectoren. We merken dat het onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen te veel in de weg staat en onze lerarenopleidingen belemmert om meer flexibele routes aan te kunnen bieden. Dat tezamen bemoeilijkt het realiseren van een aantrekkelijker leraarsberoep met voldoende ontwikkelperspectieven. Een herziening van het huidige bevoegdheidsstelsel zien we als kans om meer recht te kunnen doen aan de (steeds diverser wordende) vraag van het werkveld, de ontwikkelperspectieven van leraren te vergroten en meer flexibiliteit te creëren in het opleiden van leraren.

In welke sector je ook leraar bent, elke leraar dient te beschikken over pedagogische en algemeen didactische kennis en kunde: Een zeer belangrijk onderdeel van het leraarschap. Naast vakverdieping (smal of breed) is het belangrijk om aan studenten de mogelijkheid te bieden gerichte (leeftijd) specialisaties te volgen, waar op relevante thema's en maatschappelijke ontwikkelingen kan worden ingespeeld. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een specialisatie voor het jonge kind of het speciaal onderwijs.

1.1 Onze ambitie

We willen samen met alle betrokkenen toewerken naar een toekomstbestendig bevoegdheids- en opleidingsstelsel, dat past bij de diversiteit aan behoeftes uit het werkveld. We willen hiermee onder andere:

- ▶ beter kunnen inspelen op de behoefte van het werkveld, waaronder
 - sectoroverstijgende bevoegdheden voor leraren in bijvoorbeeld tienerscholen
 - leraren die ingezet mogen worden voor bredere domeinen/leergebieden
 - de mogelijkheid om te werken met deelbevoegdheden voor specifieke doelgroepen in het onderwijs, bijvoorbeeld als een leraar een tweede bevoegdheid wil halen voor alleen het vmbo
 - de vraag naar andersoortige onderwijsprofessionals als coaches, ad-afgestudeerden (Pedagogisch Educatief Professional) groepsleerkrachten voor het vo, etc.
- ▶ tegemoet komen aan de wens van alle betrokkenen om tot een overzichtelijker, transparanter en flexibeler bevoegdheidsstelsel te komen met een bijpassend helder, aantrekkelijk en kwalitatief opleidingsstelsel.
- ▶ meer wendbaarheid creëren om op te kunnen leiden voor nieuwe vakgebieden en bijbehorende bevoegdheden.
- ▶ inspelen op inhoudelijke ontwikkelingen in ons werkveld, bijvoorbeeld de ontwikkeling richting bredere leergebieden (curriculum.nu).

1.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

Om onze ambitie waar te maken, zetten we in op de volgende zes actielijnen:

1

We nemen het initiatief om gezamenlijk met onze partners te komen tot de contouren voor een nieuw bevoegdhedenstelsel.

2

We werken in samenwerking met het ministerie van OCW, PO-Raad, VO-Raad en MBO Raad een opleidingsstelsel uit dat past bij de uitgangspunten en contouren van het nieuwe bevoegdhedenstelsel, zoals een meer modulaire opbouw.

3

Parallel aan het proces van een nieuw bevoegdheden- en opleidingsstelsel werken we aan de reductie van het aantal croho-registraties van de eerste en tweedegraads lerarenopleidingen, om zo beter aan te kunnen sluiten bij de geschetste ontwikkelingen en om de interdisciplinaire samenwerking tussen lerarenopleidingen te bevorderen.

4

We werken proactief mee aan pilots in het kader van het nieuwe bevoegdhedenstelsel en borgen daarbij de kwaliteit van (het beroep van) leraar.

5

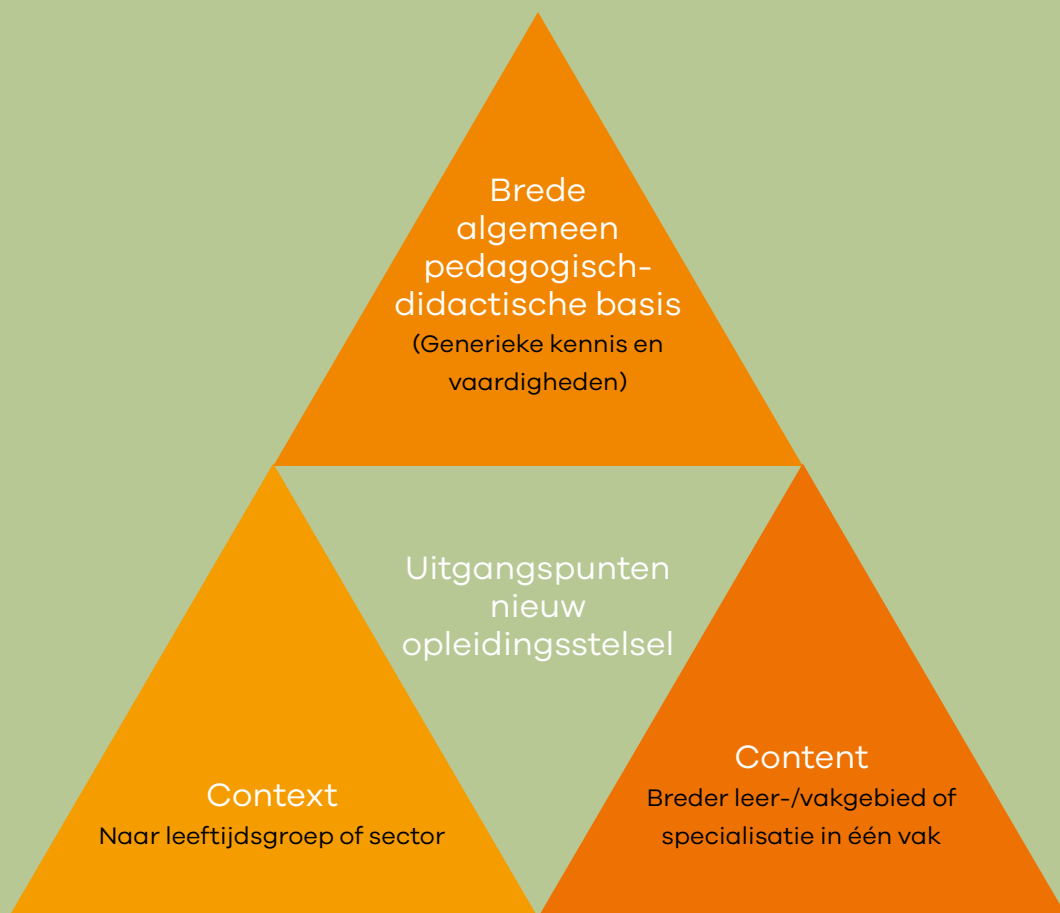
We ontwikkelen een systeem van kwaliteitsborging om deze nieuwe wijze van opleiden te kunnen monitoren en waar nodig bij te sturen om de kwaliteit van het stapelen van (deel)bevoegdheden te kunnen borgen.

6

We stimuleren landelijke samenwerking en onderlinge afstemming tussen pabo's ten aanzien van het thema Jonge Kind en maken ons sterk voor de vorming van een landelijk expertisecentrum Early Childhood Education.

Uitgangspunten nieuw opleidingsstelsel

We werken bij de uitwerking van een nieuw opleidingsstelsel vanuit het gedachtengoed dat in elke bevoegdheid wordt uitgegaan van een algemeen pedagogisch-didactische component, een vakinhoudelijke en -didactische keuzeruimte voor zowel specialisatie (specifiek vakgebied) en verbreding (leergebied/domein), en de keuze voor de context gericht op een specifieke doelgroep (leeftijdsgroep of sector).

We richten het opleidingsstelsel zo in dat we een diversiteit aan opleidings-trajecten en-routes mogelijk kunnen maken om zo een brede doelgroep te bedienen en aan te spreken (zie ook ambitie 2). Met smallere vakbevoegdheden en bredere bevoegdheden kunnen we inspelen op de behoefte van bijvoorbeeld tienscholen en vernieuwingsscholen aan verschillende typen onderwijs-professionals. Het mogelijk maken van bredere bevoegdheden sluit goed aan bij de bredere kerndoelen die nu voor het onderwijs (in het vo) gelden en ook bij de ontwikkelingen richting bredere leergebieden (curriculum.nu). We zorgen met een nieuw opleidingsstelsel dat het voor leraren aantrekkelijker wordt bevoegdheden uit te breiden in de breedte (bijvoorbeeld voor een specifiek leergebied of andere doelgroepen) of in de diepte (door bijvoorbeeld vakspecialisatie). Hiermee stimuleren we het leven-lang-ontwikkelen en dragen we bij aan stevigere ontwikkelpaden voor leraren. Dit vraagt in de initiële opleiding, in de inductiefase en bij verdere professionalisering om intensieve samenwerking tussen opleidingen en werkveld. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de wet- en regelgeving voor het hbo ruimte gaat bieden voor bijvoorbeeld modulair opleiden en het koppelen van civiel effect aan afzonderlijke modules.

Leraar, coach, motivator

2 We flexibiliseren onze opleidingen en bieden maatwerk aan leraren in opleiding én zittende leraren

De student vormt als toekomstig beroepsbeoefenaar het vertrekpunt voor de inrichting van opleidings- en scholingstrajecten die door de lerarenopleidingen worden aangeboden. Hierbij sluiten we zo goed mogelijk aan bij de eerder verworven en elders opgedane competenties van studenten. Dit vraagt om flexibele trajecten waarin maatwerk aan (groepen) studenten kan worden geboden. Zowel de leeromgeving als de ondersteuning van studenten dient hier zoveel mogelijk op aan te sluiten. Meer flexibilisering en maatwerk betekent echter niet dat het onderwijs een individuele, geïsoleerde aangelegenheid wordt. Leren vindt altijd plaats in relatie met medestudenten. Flexibilisering en maatwerk hebben de afgelopen jaren in de lerarenopleidingen al veel aandacht gekregen. Een deel van de lerarenopleidingen participeert met hun deeltijdopleidingen in het experiment leeruitkomsten. Eén van de opbrengsten hiervan is, dat het onderwijs meer op maat van de student wordt ingericht. Hiervoor zijn zorgvuldige intakeprocedures, een landelijke afstemming als het gaat om vrijstellingen, duidelijke protocollen omtrent eerder verworven competenties en kwalitatief goede (mogelijk landelijke) leerwegaafhankelijke toetsen noodzakelijk.

Onze tweede ambitie hangt ook sterk samen met het streven naar een nieuw toekomstbestendig stelsel. Met een nieuw bevoegdheids- en opleidingsstelsel dat meer ruimte en ontwikkelperspectieven biedt voor de leraar, creëren we meer mogelijkheden om flexibel op te kunnen leiden, in de initiële opleiding en in ons professionaliseringsaanbod. Het stimuleren van een leven-lang-ontwikkelen staat hierin centraal. Daarnaast streven we ernaar om, door meer flexibele opleidingstrajecten aan te bieden, meer mensen te enthousiasmeren voor een baan in het onderwijs en op die manier ook bij te dragen aan het tegengaan van het lerarentekort.

2.1 Onze ambitie

We zorgen voor flexibele opleidingen waarin we maatwerk bieden aan zowel leraren in opleiding als zittende leraren. Hiermee willen we onder andere:

- ▶ verschillende (nieuwe) doelgroepen enthousiasmeren om het onderwijs in te gaan, waarbij nadrukkelijk ruimte is voor hybride en circulaire loopbanen.
- ▶ verdergaande professionalisering stimuleren en routes voor extra (deel) bevoegdheden aantrekkelijker maken.
- ▶ bij de start van de opleiding rekening houden met eerder verworven competenties van studenten.
- ▶ blijvend insteken op flexibele trajecten, voor onder andere de zij-instromers. Zij vormen een waardevolle instroom op de opleidingen en uiteindelijke uitstroom in de onderwijspraktijk.

2.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

Om onze ambitie waar te maken, zetten we in op de volgende vier actielijnen:

1

We zetten in op verdere flexibilisering van het (deeltijd)onderwijs (bachelor, master, associate degree, PDG & na- en bijscholing). We dragen hierin zorg voor zorgvuldige intakeprocedures, waarin zo optimaal mogelijk recht gedaan wordt aan eerder verworven competenties en de (leer)behoefte van de student. De ervaringen met flexibilisering van de deeltijdopleidingen willen we ook benutten in het voltijds onderwijs.

2

We dragen zorg voor landelijke afstemming ten aanzien van omgang met vrijstellingen en erkenning van eerder verworven competenties. Hierin spelen partijen zoals het Landelijk Overleg Examencommissies, het Landelijk Expertise Netwerk Assessments voor de tweedegraads opleidingen en het door LOBO geïnitieerde kennisnetwerk zij-instroom een belangrijke rol.

3

We investeren samen met het werkveld in adequate begeleiding van studenten in de praktijk. Hierbij wordt recht gedaan aan de grote verscheidenheid aan studenten door hen op maat gesneden ondersteuning vanuit de opleidingen en de praktijk scholen aan te bieden.

4

We zorgen voor meer helderheid in de mogelijke opleidingsroutes voor studenten, onder andere door te werken met een landelijk loket voor mensen die interesse hebben in een opleiding in de educatieve sector. Door flexibiliteit en maatwerk als uitgangspunt te nemen kan het aantal apart gedefinieerde opleidingsroutes worden verminderd.

Werken met je hart

adidas

3 We zetten in op samen opleiden en professionaliseren als norm

Het samen opleiden en professionaliseren heeft de afgelopen jaren gezorgd voor versteviging van de samenwerking tussen lerarenopleidingen en scholen. In samenwerkingsverbanden tussen lerarenopleidingen en scholen worden studenten- in gecertificeerde opleidingsscholen- opgeleid in interactie met het werkveld. Leren op de werkplek speelt hierbij een belangrijke rol, maar de samenwerking gaat veel verder. Naast het initieel opleiden worden ook steeds vaker startende leraren begeleid in de samenwerkingsverbanden. Lerarenopleidingen en scholen geven in die samenwerkingsverbanden invulling aan de *inhoud* van de opleiding en aan *hoe* aanstaande leraren het best opgeleid kunnen worden. Tevens voeren werkveld en lerarenopleidingen intensieve gesprekken over waartoe ze samen opleiden - het beroepsbeeld van de leraar- en andere ontwikkelingen die in het veld plaatsvinden. Door deze samenwerking wordt de opleiding tot leraar effectiever, de aansluiting op de beroepspraktijk beter en wordt schoolontwikkeling gestimuleerd. Daarmee resulteert het samen opleiden en professionaliseren in leraren die beter voorbereid zijn op de praktijk en leraren die zich blijven ontwikkelen. De samenwerking gaat uit van gelijkwaardigheid en wederkerigheid: scholen dragen bij aan de verbetering van de opleiding en lerarenopleidingen dragen bij aan het professionaliseren van leraren. Verantwoordelijkheden liggen echter verschillend: lerarenopleidingen blijven eindverantwoordelijk voor de opleiding en kwalificering tot startbekwame leerkracht; scholen blijven eindverantwoordelijk voor de verdere professionalisering van startbekwame leraren.

3.1 Onze ambitie

We intensiveren het samen opleiden en professionaliseren. We zien het samen opleiden als de norm en willen onder andere:

- ▶ het aantal studenten vergroten dat in opleidingsscholen wordt opgeleid, waarbij we er naar streven om in 2029 alle studenten, voor wie dat relevant is, op te leiden via partnerschappen voor samen opleiden en professionaliseren.
- ▶ partnerschappen verbreden en waar nodig het aantal partnerschappen uitbreiden, zodat alle lerarenopleidingen en alle schoolbesturen deelnemen in minimaal één partnerschap.
- ▶ begeleiding van specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld zij-instromers) verbeteren.
- ▶ de kwaliteit van instituuts- en schoolopleiders verder ontwikkelen.
- ▶ uitval van leraren-in-opleiding en startende leraren terugdringen door gezamenlijk op te trekken in de begeleiding van leraren-in-opleiding én startende leraren.

3.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

Om onze ambitie waar te maken, zetten we in op de volgende vier actielijnen:

1

We werken samen met scholen in partnerschappen doorgaande lijnen uit van initiële opleiding, naar starter, naar ervaren leraar. Die doorgaande lijnen, goede begeleiding van startende leraren en stevig HRM beleid van de scholen, als het gaat om professionalisering, zijn belangrijke voorwaarden voor het terugdringen van de uitval van leraren en een aantrekkelijk beroep.

2

We borgen de kwaliteit van partnerschappen door gezamenlijk met partnerschappen een systeem van peerreview te ontwikkelen en te implementeren.

3

We werken samen met de partners in het samen opleiden aan een expansie-strategie en inrichting van een open structuur van partnerschappen, waarin ook scholen die niet direct betrokken zijn bij het opleiden van studenten worden aangehaakt: het gaat om samen opleiden en professionaliseren en dat gaat alle scholen aan.

4

We zetten in op verdere ontwikkeling van de kwaliteit van o.a. instituuts- en schoolopleiders én op de doorontwikkeling van het samen opleiden en professionaliseren door te zorgen voor continue kennisdeling en ondersteuning. Hogescholen spelen hierin een actieve rol en dragen hieraan bij via o.a. het Platform Samen Opleiden en Professionaliseren.

A photograph of three young people in a bright, modern classroom. On the left, a young woman with blonde hair, wearing a dark grey t-shirt, is smiling and looking towards the other two. In the center, a young man with blonde hair is seen from the back, wearing a dark blue t-shirt with white sleeves. On the right, another young man with blonde hair is wearing a white and black VR headset and looking towards the center. The background features large windows with a grid pattern, letting in bright light. A green rectangular banner is overlaid on the top left of the image, containing white text.

Kinderen voorbereiden op hun toekomst

4 We stimuleren de verbinding tussen onderwijs en onderzoek om bij te dragen aan innovatie in het onderwijs

We vinden het in al onze activiteiten van belang om verbinding te leggen tussen onderwijs en onderzoek, mede om bij te dragen aan innovatie in het onderwijs. Sinds 2001 zijn er meer dan 130 lectoraten gestart in de educatieve sector. Er wordt onderzoek gedaan naar allerlei belangrijke thema's, zoals de kwaliteit van toetsen en beoordelen, professionalisering van leraren en leraren-opleiders en de beroepsethiek van leraren. Door het werken met lectoraten heeft het praktijkgericht onderzoek in de educatieve sector een enorme impuls gekregen. Om de samenwerking tussen lectoren (hbo-breed) verder te stimuleren is in 2014 de Vereniging van Lectors opgericht. Tevens zijn diverse netwerken en samenwerkingsverbanden ontstaan, waarbij ook de samenwerking met de universiteiten een extra impuls heeft gekregen. Zo zijn er werkplaatsen onderwijsonderzoek, (academische) opleidingsscholen, huisacademies en field labs waarin leraren, onderzoekers en andere betrokken professionals met elkaar samenwerken. In januari 2019 is Regieorgaan SIA de call SPRONG educatief gestart die samenwerkingsverbanden helpt zich gezamenlijk te organiseren en te focussen op een thema. Op deze manier wordt focus en massa georganiseerd. In 2019 is door de samenwerkende sectorraden (VH, VSNU, VO-Raad, PO-Raad en MBO Raad) 'Lerend onderwijs voor een

lerend Nederland' gepresenteerd, een ontwikkelagenda voor een versterkte kennisinfrastructuur.⁹ Hiermee zetten alle betrokken partijen zich gezamenlijk in voor het verbeteren van de kwaliteit en innovatiekracht van het onderwijs door onderwijs en onderzoek nog beter met elkaar te verbinden. We werken toe naar een intensieve en structurele samenwerking tussen leraren, lerarenopleiders, onderwijsonderzoekers en onderzoekers uit andere relevante kennisgebieden.

4.1 Ons uitgangspunt

We stimuleren de verbinding tussen onderwijs en onderzoek en zetten in op innovatie in het onderwijs. Hiermee willen we onder andere:

- ▶ dat, meer nog dan nu, bij lerarenopleidingen nieuwsgierige en onderzoekende leraren afstuderen, die op basis van eigen onderzoek dan wel in samenwerking met onderzoekers, hun onderwijs waar nodig steeds aanpassen, zodat leerlingen en studenten onderwijs van hoog niveau krijgen aangeboden. We stimuleren daarmee onderzoekend vermogen en innovatie.
- ▶ voortbouwen op kennis uit lokale en regionale samenwerkingsverbanden waarin onderwijs en onderzoek samenkomen en dat versterken en verbinden.
- ▶ onderzoeksresultaten beter benutten om te komen tot een grotere impact van ons praktijkgerichte onderzoek in het onderwijsveld.
- ▶ de onderzoekscultuur in zowel het hoger als funderend onderwijs verbeteren, zodat in het onderwijs evidence informed kan worden gewerkt.
- ▶ meer financiële ruimte creëren om praktijkgerichte onderzoekprojecten op te zetten.

9 PO-Raad, VO-Raad, MBO Raad, Vereniging Hogescholen en VSNU (2019). Lerend onderwijs voor een lerend Nederland: de ontwikkelagenda voor een versterkte kennisinfrastructuur in het onderwijs. Geraadpleegd van <https://www.vereniginghogescholen.nl/actueel/actualiteiten/unieke-samenwerking-versterkt-verbinding-onderwijs-en-onderzoek>

4.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

We zetten in op de volgende vijf actielijnen:

1

We zorgen in elke opleiding voor een heldere visie op de rol van praktijkgericht onderzoek in de lerarenopleiding. Aandachtspunt hierbij is de doorgaande lijn van student, naar startende leraar, naar ervaren leraar: aandacht voor onderzoek in de initiële opleiding én in professionaliseringsactiviteiten, zodat leraren zich verder kunnen bekwamen in onderzoek. Van belang is dat het HRM beleid van de scholen in ons werkveld hierop aansluit.

2

We vergroten de onderzoekscapaciteit door het uitbreiden van aanstellingen van lectoren, het aannemen van postdocs, PhD's en andere bekwame onderzoekers.

3

We werken samen met de verschillende onderwijssectoren en NRO toe naar een gezamenlijk onderzoeksprogramma waarmee we focus en massa vergroten. Hierin nemen we expliciet de aandacht voor onderzoek naar het opleiden van leraren mee. We brengen gezamenlijk focus aan op onderzoeksthema's, maar blijven ook ruimte creëren voor kleinschalig(er) onderzoek voor meer lokale en regionale vragen en om onderzoek van onderop en dus ook kleine innovatieve concepten verder te brengen.

3

We stimuleren samenwerking en kennisdeling tussen lectoren in het educatieve domein en met bijvoorbeeld practoraten en onderzoeksgroepen, door onder andere te zorgen voor een helder totaaloverzicht van alle lectoraten in het educatieve domein.

4

We onderzoeken in welke mate praktijkgericht onderwijsonderzoek heeft bijgedragen aan de verdere (door)ontwikkeling van de beroepspraktijk en wat student en leraar nodig hebben.

Leraar is de held voor de klas

5 We werken in netwerken intensief samen met het werkveld en universitaire lerarenopleidingen in het opleiden en professionaliseren van de leraar

Om onze kernambities te realiseren is samenwerking in netwerken (regionaal, institutioneel, landelijk) noodzakelijk. In samenwerking met scholen, met de andere onderwijssectoren en met relevante partners in het bedrijfsleven, gemeentes en andere instellingen uit diverse sectoren en met hbo-opleidingen buiten het educatieve domein pakken we de uitdagingen op. Ook de afgelopen jaren is steeds meer samengewerkt om gezamenlijke ambities te verwezenlijken.

Enkele voorbeelden:

- ▶ In de regio rondom de (lokale) aanpak van het lerarentekort met scholen en schoolbesturen, gemeenten en andere partijen, maar ook op landelijk niveau.
- ▶ In het project 'Aan de slag voor de klas' met alle onderwijssectoren, financiële sector en UWV om nieuwe groepen naar het onderwijs te trekken.
- ▶ Bij de versterking van de verbinding tussen onderwijs en onderzoek en de ontwikkeling van een robuuste kennisinfrastructuur met alle onderwijssectoren.
- ▶ Binnen samen opleiden en professionaliseren met scholen en schoolbesturen in opleidingsscholen voor po, vo en mbo en op landelijk niveau.
- ▶ In het kader van 'Meer muziek in de klas' tussen pabo's en conservatoria om muziekonderwijs weer structureel en kwalitatief in het lesprogramma op te nemen.

Veranderingen in de maatschappij en de verschillende onderwijssectoren, maar ook maatschappelijke problematieken als het lerarentekort en het imago van de leraar, maken dat samenwerking steeds belangrijker wordt om gezamenlijke ambities te bereiken. Als we het beroep van leraar aantrekkelijker willen maken en daarmee het imago van de leraar verbeteren, dan is samenwerking tussen leraren, lerarenopleidingen, scholen en politiek noodzakelijk.

5.1 Ons uitgangspunt

We werken in netwerken intensief samen met het werkveld en universitaire lerarenopleidingen in het opleiden en professionaliseren van de toekomstbestendige leraar. Hiermee willen we onder andere:

- ▶ gezamenlijk het imago van de leraar verbeteren om zo bij te dragen aan het tegengaan van het lerarentekort.
- ▶ gezamenlijk tot een duidelijk en gedifferentieerd palet van lerarenopleidingen komen om diverse doelgroepen op een passende wijze te kunnen bedienen en zo gezamenlijk meer leraren op te kunnen leiden.

5.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

We zetten in op de volgende drie actielijnen:

1

We dragen met de VSNU samen zorg voor de uitvoering van onze gezamenlijke ambities als het gaat om de toekomst van het opleiden van leraren¹⁰:

- ▶ Het creëren van een landelijk loket dat een helder overzicht van opleidingsroutes biedt voor o.m. zij-instromers, geïnteresseerden helpt met vragen en zorgt voor een goede doorverwijzing naar regio en opleiding.
- ▶ Verdere flexibilisering van opleidingen op het gebied van toelating, routes naar het leraarschap en flexibilisering in het bevoegdheden- en opleidingsstelsel.
- ▶ Meer aandacht voor leven lang ontwikkelen door ontschotting en het creëren van doorstroommogelijkheden.
- ▶ Stimuleren van intensievere regionale samenwerking, zodat hogescholen en universiteiten beter kunnen profiteren van elkaars expertise en gezamenlijk vorm kunnen geven aan opleidingsroutes, professionaliseringsaanbod en samenwerking in onderwijsontwikkeling en onderzoek.

2

We werken samen met onze partners aan het imago van de leraar om zo o.a. de instroom in lerarenopleidingen te bevorderen. Dit doen we onder andere door actief te participeren in de imagocampagne die het Ministerie van OCW in 2019 zal starten.

3

We ondersteunen en volgen de regionale aanpakken van het lerarentekort om zo van elkaar te leren en mogelijk tot duurzame oplossingen te komen.

10 De gezamenlijke ambities zijn vastgelegd in de 'Gezamenlijke visie VH-VSNU op de toekomst van de lerarenopleidingen' die naar verwachting in oktober 2019 vastgesteld wordt.

Het beste voor het kind willen

6 We dragen in al onze activiteiten zorg voor kwaliteit van de (potentiële) leraar en de ontwikkeling van de daarvoor noodzakelijke opleidingstrajecten

De afgelopen jaren hebben we sterk ingezet op de borging van de kwaliteit van de lerarenopleidingen door de wettelijke bekwaamheidseisen (kennisinhoud, vakdidactiek en algemene pedagogiek) te verankeren met behulp van vakspecifieke en generieke kennisbases, landelijke kennistoetsing, peerreview en intercollegiale consultatie. Lerarenopleiders, vakinhoudelijke deskundigen, beleidsmakers en werkveld werken in deze activiteiten met elkaar samen. De ontwikkeling, de organisatie en het beheer van die samenwerking is belegd bij het programma *10voorde/leraar* van de Vereniging Hogescholen.

Door middel van de systematiek van peerreview en intercollegiale consultatie voeren de instellingen die dezelfde opleiding aanbieden, het professionele gesprek over de gemeenschappelijke kennisbases, elkaars opleidingsprogramma's en houden toezicht op de realisatie van de beoogde doelen en

het gewenste beheersingsniveau. De peerreview over de borging van de bekwaamheden van een leraar heeft zich bewezen als een gedegen en onder lerarenopleiders gewild instrument. Het ondersteunt niet alleen de kwaliteit van de (initiële) opleiding, maar is ook een effectief instrument in de verdere professionalisering van de lerarenopleiders.

6.1 Ons uitgangspunt

We dragen in al onze activiteiten continu zorg voor de kwaliteit van onze afgestudeerden en de ontwikkeling van de opleidingstrajecten. Hiermee willen we onder andere:

- ▶ vanuit structurele samenwerking tussen instellingen zorgen voor verdergaande verankering van de kwaliteit van vakinhoud, vakdidactiek en algemene didactiek.
- ▶ de borging van de landelijke kennisbases in lijn brengen met onderwijsdoelen en -inhoud om versmalling van het onderwijscurriculum tegen te gaan¹¹.
- ▶ bijdragen aan de kwaliteit van zittende leraren door een passend aanbod van professionaliseringstrajecten (leven-lang-ontwikkelen) en masteropleidingen.
- ▶ bevorderen van een kwaliteitscultuur waarin het professionele en kritische gesprek (peerreview) met elkaar gevoerd wordt over de kwaliteit van opleidingen.
- ▶ borgen dat opleidingen toewerken naar aangepaste bevoegdheden en bijbehorende bekwaamheidseisen aansluiten bij de actuele wensen van de maatschappij, het werkveld en de wettelijk eisen van de overheid.

11 In lijn met het advies van de Onderwijsraad: Onderwijsraad (2018). Advies: Toets wijzer. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2018/toets-wijzer/volledig/item7708>

6.2 Concrete actielijnen: waar zetten we op in?

We zetten in op de volgende vijf actielijnen:

1

We werken in de eerste- en tweedegraadslerarenopleidingen aan de uitvoering van de veranderagenda, leidend tot horizontale kwaliteitsborging. Met dit nieuwe systeem van kwaliteitsborging beogen we o.a. het eigenaarschap van lerarenopleiders te vergroten, een sterkere verbinding tussen de kennisbases, het curriculum en de toetsing te creëren en meer samenwerking bij flexibilisering en differentiatie van leerwegonafhankelijke landelijke toetsen. De systematiek van peerreview wordt verder uitgebouwd.

2

We werken in de pabo's het plan 'Verduurzaming peerreview en herijking kennisbases pabo' verder uit. Opleidingsdocenten en management voeren hierbij het professionele gesprek over de implementatie en de borging van de kennisbases in de curricula van de opleidingen. Hierbij wordt ingespeeld op actuele ontwikkelingen en worden bovendien de afzonderlijke vakken in onderlinge samenhang besproken.

3

We flexibiliseren de afname van de landelijke kennistoetsen en ontwikkelen de achterliggende toetsitembanken om daar waar mogelijk te komen tot adaptieve voortgangstoetsing.

4

We werken aan een gedifferentieerd en voldoende breed portfolio van masteropleidingen in de educatieve sector. Daarnaast werken we aan het verstevigen van de academische pabo's, flexibele trajecten (zoals zij-instream) om meer gegadigden zoals vwo'ers of elders werkenden te interesseren voor het beroep van leraar.

5

We stimuleren samen met het werkveld leraren om zich voortdurend te ontwikkelen om zo bij te dragen aan de eigen professionele ontwikkeling en aan die van hun eigen instelling. We dragen hieraan bij door meer aandacht te besteden aan loopbaanmogelijkheden en hierbij passende opleidingsmogelijkheden te bieden (zie ook eerdere ambities).

Colofon

Uitgave

Vereniging Hogescholen

Prinsessegracht 21

Postbus 123

2501 CC Den Haag

www.vereniginghogescholen.nl

Realisatie

Vereniging Hogescholen

Redactie

Communicatie Vereniging Hogescholen